

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گفته‌ها

در قانون آیین دادرسی کیفری

بازپرس

(دکترین و رویه قضایی)

جلد هفتم

تدوین:

موسی رحیمی

محمد مهدی مخبریان نژاد

رضا رحیمی دهسوری

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: رحیمی، موسی، ۱۳۴۸ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran, Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: بازپرس : (دکترین و رویه قضایی)/ تدوین موسی رحیمی، محمدمهدی مخبریان نژاد، رضا رحیمی دهنسوری.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۷ص.
فروست	: گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری؛ ج. ۷.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۲۳-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۹۹ - ۱۰۷.
موضوع	: آیین دادرسی جزایی — ایران Criminal procedure — Iran رویه قضایی — ایران Jurisprudence — Iran حقوق جزا — ایران Criminal law — Iran بازجویی (آیین دادرسی جزایی) — ایران Preliminary examinations (Criminal procedure) — Iran
شناسه افزوده	: مخبریان نژاد، محمدمهدی، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	: رحیمی دهنسوری، رضا، ۱۳۶۶ -
رده بندی کنگره	: KMH۴۶۱۰
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۶۹۷۰۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	

نام کتاب	: گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری بازپرس (دکترین و رویه قضایی) جلد هفتم
ناشر	: چتر دانش
تدوین	: موسی رحیمی - محمد مهدی مخبریان نژاد - رضا رحیمی دهنسوری
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۴۰۱
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۲۳-۱
قیمت	: ۵۵۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینیری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصفه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

پیشگفتار

۴۵ به نام خداوند بخشاینده مهربان

همان به که نیکی بود یادگار	نباشد همی نیک و بد پایدار
نخواهد بدن مر تو را سودمند	همان گنج دینار و کاخ بلند
سخن را چنین خوار مایه مدار	سخن ماند از تو همی یادگار
ز گوهر ورا پایه برتر سزید	سخن را سخن دان ز گوهر گزید
چنان کن که بر داد پویی همی	تو ای آن که گیتی بجویی همی

شاهنامه فردوسی

سلامت و سعادت فرد و جامعه و روح و جسم در گرو کسب رضای خداست^۱ احکام الهی، حدود و مرزهایی است که خداوند مقرر داشته است و اجازه تجاوز^۲ و حتی نزدیک شدن به آن‌ها را نمی‌دهد^۳ یکی از وظایف حکومت برقراری نظم و مجازات تعدی‌کنندگان به حدود الهی است^۴، دستیابی به حقیقت مستلزم جمع آوری دلایل، تحقیق از متهم، بزه دیده، شاهد و سایر افراد ذی‌ربط در فرآیند دادرسی است، به‌گونه‌ای که به کرامت و حیثیت اشخاص آسیب وارد نشود، شرافت آیین دادرسی کیفری از آن جهت است که عهده‌دار بیان سازوکارهای رعایت و تضمین عدالت در فرآیند تحقیق، رسیدگی و اجرای حکم است، و اهمیتش به این خاطر است که قوانین جزایی ماهوی را از حالت سکون خارج کرده و با در اختیار قرار دادن ابزار مناسب، مسیر را جهت اجرای عدالت ریل‌گذاری می‌کند.

با توجه به گستردگی منابع مورد نیاز جامعه حقوقی، کتاب حاضر که دفتری از مجموعه ای ۲۰ جلدی است به بازپرس اختصاص یافته است و به شرح و

۱. سوره مائده، آیه ۱۶ ﴿يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ﴾

۲. سوره بقره، آیه ۲۲۹ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

۳. سوره بقره، آیه ۱۸۷ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا﴾

۴. سوره صاد، آیه ۲۶ ﴿يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ﴾

تفسیر مواد قانونی مرتبط با بازپرس از قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ به ترتیب زیر پرداخته است:

- نظریه‌های شورای نگهبان
- دکترین و اندیشه‌های حقوقی
- منابع معتبر فقهی و فتاوی مشهور فقیهان
- آرای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عالی کشور
- آرای قضایی شعب دادگاه بدوی و تجدیدنظر و دیوان عالی کشور
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح
- قوانین و مقررات مرتبط

از اندیشمندان و دانشجویان گرامی تقاضا دارد از طریق نشانی‌های زیر با ارائه پیشنهادها و نظرات نگارندگان را مورد عنایت و لطف قرار داده و یاری رسانند.

موسی رحیمی

MosaRahimi@hotmail.com

مهدی مخبریان نژاد

Mm_mokhberiannejad@yahoo.Com

رضا رحیمی دهنسوری

RezaRahimi127@yahoo.Com

فهرست

پیشگفتار.....	۴
فصل اول - صلاحیت بازپرس	۷
بند ۱- صلاحیت بازپرس در حوزه قضائی.....	۸
بند ۲- صلاحیت بازپرس در خارج از حوزه قضائی.....	۲۱
فصل دوم- وظائف و اختیارات بازپرس در تحقیقات مقدماتی.....	۲۹
فصل دوم- وظائف و اختیارات بازپرس در تحقیقات مقدماتی.....	۳۰
بند ۱- تعریف تحقیقات مقدماتی.....	۳۰
بند ۲- شرایط شروع به تحقیقات مقدماتی از سوی بازپرس.....	۳۰
بند ۳- نحوه انجام تحقیقات مقدماتی.....	۴۰
بند ۴- قرار تامین خواسته.....	۶۳
فصل سوم- اقدامات بازپرس پس از ختم تحقیقات.....	۷۳
بند ۱- ختم تحقیقات و اخذ آخرین دفاع.....	۷۴
بند ۲- ختم تحقیقات و تکلیف صدور قرار نهایی.....	۷۷
بند ۳- مراحل تایید قرار نهایی.....	۸۶
فهرست منابع.....	۹۹

فصل اول – صلاحیت بازپرس

بند ۱- صلاحیت بازپرس در حوزه قضائی

ماده ۱۱۶- بازپرس در حوزه قضایی محل مأموریت خود با رعایت مفاد این قانون ایفای وظیفه می‌کند و در صورت وجود جهات قانونی در موارد زیر شروع به تحقیق می‌نماید:

الف- جرم در حوزه قضایی محل مأموریت او واقع شود.

ب- جرم در حوزه قضایی دیگری واقع گردد و در حوزه قضایی محل مأموریت او کشف یا متهم در آن حوزه دستگیر شود.

پ- جرم در حوزه قضایی دیگری واقع شود، اما متهم یا مظنون به ارتکاب جرم در حوزه قضایی محل مأموریت او مقیم باشد.

<p>صلاحیت عبارت است از شایستگی یک مرجع یا مقام قضایی در رسیدگی به پرونده‌ای که به او ارجاع شده است، و با توجه به آمره بودن قوانین کیفری مقررات مربوط به صلاحیت نیز جنبه‌ی امری دارند و اساساً توافق کردن برخلاف قواعد صلاحیت در امور کیفری یا نادیده گرفتن قواعد مزبور توسط مراجع و مقامات قضایی جایز نیست.</p> <p>(رحمدل، آ.د.ک ج ۲، صص ۱۶۳ و ۱۶۴).</p> <p>در قلمرو صلاحیت مراجع کیفری سه نوع صلاحیت قابل تشخیص است: الف) صلاحیت ذاتی ب)</p>	<p>صلاحیت محلی ج) صلاحیت شخصی. این ماده در مقام بیان موارد صلاحیت محلی بازپرس است. (ر.ک: آخوندی، آ.د.ک، ج ۲، صص ۴۳۹-۴۴۵). ۳- با توجه به موارد مذکور در این ماده، چنانچه بازپرس بخواهد تا اخذ تصمیم نهایی تحقیق را ادامه دهد فقط در مورد بند «الف» قادر به چنین کاری خواهد بود و در بند «ب» و «ج» در صورت ورود اتهام، با صدور قرار تأمین متناسب، پرونده را با متهم به حوزه صلاحیت‌دار (محل وقوع جرم) ارسال خواهد کرد. بنابراین صلاحیت محلی واقعی، فقط در</p>
---	---

قضایی محلّ تحویل مال، صالح به رسیدگی خواهد بود تا محل وقوع جرم خیانت‌درامانت مشخص شود. ۶- به‌طور کلی به نظر می‌رسد در جرائمی که عنصر مادی آن‌ها با ترک فعل تحقق می‌یابد، باید محل وقوع جرم را محل انجام‌وظیفه تلقی کرد. به این اعتبار در جرم فرار از خدمت باید محلی را که نظامی باشد خود را به آنجا معرفی کند باید محل وقوع جرم تلقی کرد. (رحمدل، آ.د.ک، ج ۲، ص ۱۷۰). ۷- وقوع بزه مزاحمت برای اشخاص به‌وسیله تلفن یا دستگاه‌های مخابراتی دیگر- موضوع ماده ۶۴۱ قانون مجازات اسلامی- منوط به آن است که نتیجه آن که مقصود مرتکب است محقق گردد، بنابراین در مواردی که اجرای مزاحمت از یک حوزه قضایی شروع و نتیجه آن در حوزه قضایی دیگر حاصل شود، محل حدوث نتیجه مزبور، محل وقوع جرم محسوب و مناط صلاحیت دادگاه رسیدگی‌کننده نیز همین امر خواهد بود. (رای وحدت

بند «الف» متجلی است. (ر.ک: مهابادی، آ.د.ک، ص ۱۰۰). ۴- فقیهان بر این باورند که می‌توان حوزه اقتدار قاضی را محدود کرد، هم از حیث ذاتی و هم محلی. محقق اردبیلی می‌نویسد: یجوز نصب قاضیین فی البلد الواحد لکل منهما جهة علی انفرادہ (محقق حلی، شرایع الاسلام، ج ۴، ص ۷۰)، می‌توان دو قاضی در یک منطقه گمارد، هر یک با وظیفه ویژه. محقق حلی می‌نویسد: اذا نصب الامام قاضیین فی بلد واحد فانّ خصص کل واحد منهما بطرف من البلد او عین لکل واحد منهما زماناً او جعل احدهما قاضياً فی الاموال والآخر فی الدماء والفروج ونحو ذلك، جاز (شهید ثانی، مسالک الافهام، ج ۲، ص ۳۵۵). ۵- در صورتی که محل تحویل مال مورد امانت مشخص ولی محل خیانت مشخص نباشد، طبق رأی وحدت رویه‌ی شماره ۵۴۷- ۱۳۶۹/۱۲/۷ هیئت عمومی دیوان عالی کشور حوزه‌ی

رویه ۷۲۱- ۱۳۹۰/۴/۲۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور).

۸- نظر به این که در صلاحیت محلی، اصل صلاحیت دادگاه محل وقوع جرم است و این اصل در قانون جرائم رایانه‌ای نیز مستفاد از ماده ۲۹ مورد تأکید قانون‌گذار قرار گرفته، بنابراین در جرم کلاهبرداری مرتبط با رایانه هرگاه تمهید مقدمات و نتیجه حاصل از آن در حوزه‌های قضایی مختلف صورت گرفته باشد، دادگاهی که بانک افتتاح‌کننده حساب زیان‌دیده از بزه که پول به‌طور متقلبانه از آن برداشت شده در حوزه آن قرار دارد صالح به رسیدگی است. (رای وحدت رویه ۷۲۹- ۱۳۹۱/۱۲/۱ دیوان عالی کشور).

۹- بند ۱ ماده ۶۰ قانون آیین دادرسی کیفری شکایت مدعی خصوصی را یکی از جهات شروع تحقیقات بازپرسی شناخته و ماده ۶۳ قانون مزبور هم به انجام این امر تأکید دارد بنابراین بازپرس محلی که در آنجا کالا برای حمل به مقصد تحویل راننده شده ولی به مقصد نرسیده مکلف می‌باشد که با وصول شکایت مدعی خصوصی تحقیقات اولیه را شروع نماید و ادامه دهد تا پس از احراز وقوع جرم بر طبق مادتين ۵۴ و ۵۶ قانون آیین دادرسی کیفری اقدام گردد. (رای وحدت رویه ۵۴۷- ۱۳۶۹/۱۲/۷ دیوان عالی کشور).

۱۰- هرچند تجهیزات دریافت از ماهواره طبق تبصره ۴ ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳ از مصادیق کالای ممنوع است، لکن نگهداری آن فی حد ذاته اگرچه عملی مجرمانه و مستوجب مجازات است، ولی با توجه به معنای خاص قاچاق به شرحی که در بند الف ماده ۱ قانون مورد اشاره آمده و تمیزی که قانون‌گذار بین عناوین مذکور در قانون یادشده قایل شده است، داخل در عنوان قاچاق نبوده و به همین جهت از حیث صلاحیت دادگاه، مشمول حکم مقرر در ماده ۴۴ آن قانون نمی‌باشد. (رای وحدت رویه ۷۵۱- ۱۳۹۵/۵/۵